

Referanser: KR 40/11, SKR 13/11

Saksdokumenter:

Regler for valg av representanter for samisk kirkeliv til bispedømmeråd og Kirkemøtet

Sammendrag

I henhold til kirkeloven § 23 bokstav e, består bispedømmerådet i de tre nordligste bispedømmene, foruten de som er nevnt i bokstav a-d, av en nordsamisk representant i Nord-Hålogaland bispedømmeråd, en lulesamisk representant i Sør-Hålogaland og en sørsamisk representant i Nidaros bispedømmeråd. Slik har ordningen vært siden kirkeloven ble endret i 1996.

Regler for valg av nordsamiske representanter og lulesamiske representanter er fastsatt av Kirkemøtet 1996, og det er gjort noen mindre endringer senere og sist i 2010. I 2009 åpnet Kultur- og kirkedepartementet for et forsøk med en samisk menighet i sørsamisk språkområde. Kirkerådet er gitt myndighet til å fastsette nærmere regler for valg av sørsamiske representanter.

Erfaringene med valgmannsordningen (elektorer) i de lule- og nordsamiske kirkevalgene har ikke vært udelt gode. Ordningene har vært evaluert, og det har vært gjort en del mindre endringer med sikte på forbedringer, men noen ideell løsning har en ikke kommet fram til.

Det har vært vurdert å erstatte dagens elektorsystem med direkte valg og bruk av samemantallet. Det er også foreslått å avholde samiskkirkelige valgmøter hvert 4. år, og at møtet kunne forestå valg av representanter til bispedømmeråd og Samisk kirkeråd. Dette synes foreløpig vanskelig å få til og vil kreve nærmere utredninger.

For valget i 2015 er det derfor bare foreslått noen mindre endringer i nominasjonsprosessen.

Samisk kirkeråd vil behandle saken på sitt møte 19. – 20. september og deres vedtak vil kunne foreligge til Kirkerådets møte 26. – 27. september. Kirkerådet skal da også behandle Regler for valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet.

Etter høring høsten 2013 vil et samlet forslag til valgregler legges frem på Kirkerådets møte i desember, som skal gi sin anbefaling til valgregler overfor Kirkemøtet.

Forslag til vedtak

1. Forslag til regler for valg av representanter for samisk kirkeliv til bispedømmeråd og Kirkemøtet bearbeides i tråd med de momenter som kom fram i møtet.
2. Valgreglene innarbeides i regler for valg til bispedømmeråd og Kirkemøtet og sendes så snart som mulig ut på høring.
3. Kirkerådets endelige anbefaling overfor Kirkemøtet vedtas på Kirkerådets møte i desember.
4. Kirkerådet ber direktøren i samarbeid med Samisk kirkeråd utrede behovet for opprettelse av et valgmøte som avholdes hvert 4. år. Utredningen bør vektlegge intensjonene i Strategiplan for samisk kirkeliv og hvilke roller et slikt møte kan ha, blant annet for styrking av det samiskkirkelige demokrati.
5. Kirkerådet vedtar endring i ordning for nominasjon og valg av representanter for samisk kirkeliv § 2-1 (endringer i kursiv):

§ 2-1 I de tre nordligste bispedømmene oppnevner bispedømmerådene en samisk representant og vararepresentant til nominasjonskomiteen for valg av leke medlemmer, etter forslag fra Samisk kirkeråd. Samisk kirkeråd innhenter forslag til representanter til nominasjonskomiteen fra menighetsrådene innen forvaltningsområdet for samiske språk.

Samisk kirkeråd innhenter samtidig forslag til elektorer (valgmenn) for de respektive menighetsråd som skal foreta valget av de nordsamiske og lulesamiske representantene.

Saksorientering

Samisk kirkeråd ba i sak SKR 39/08 om at det med utgangspunkt i demokratireformen nedsettes en arbeidsgruppe som skulle utrede bredden av spørsmål knyttet til det samisk-kirkelige demokratiet i Den norske kirke.

Dette ble fulgt opp av Kirkemøtet 2008. Komiteen foreslo i sine merknader bl.a:

Når det gjelder valg av samiske representanter bør en vurdere bruken av elektorer, om antall representanter og ev. valgkretser bør økes, bruk av direkte valg samtidig med

sametingsvalget, om Samisk kirkeråd bør bli medlemmer av Kirkemøtet m.v. Komiteen mente at valget av samiske representanter bør være mest mulig likt øvrige valg til bispedømmeråd og Kirkemøte (KM 11/08 s.71).

Kirkerådet nedsatte en arbeidsgruppe høsten 2009, og arbeidsgruppens forslag dannet grunnlag for Samisk kirkeråds og Kirkerådets behandling av saken i 2010 (SKR 16/10, KR 26/10, SKR 30/10, KR 39/10).

Med utgangspunkt i arbeidsgruppens forslag ble det lagt fram forslag til SKR om følgende valgordning (sak SKR 30/10):

Det foreslås å erstatte elektorsystemet med følgende forsøksordninger i 2011 i de respektive bispedømmer:

Nidaros:

- forsøk med direkte valg ved medlemmene i samisk menighet i sørsamisk språkområde i 2011.

Sør-Hålogaland:

- forsøk med direkte valg ved alle stemmeberettigede samiske medlemmer i Sør-Hålogaland bispedømme (med unntak av medlemmer i samisk menighet i sørsamisk språkområde) i 2011.

Nord-Hålogaland:

- forsøk med indirekte valg ved alle samiske menighetsrådsmedlemmer i Nord-Hålogaland bispedømme i 2011.

Forsøksordningene i Sør-Hålogaland og Nord-Hålogaland forutsetter opprettelse av særskilte valgmanntall over henholdsvis stemmeberettigede samiske kirkemedlemmer (Sør-Hålogaland) og stemmeberettigede samiske menighetsrådsmedlemmer (Nord-Hålogaland).

Valgene foreslås avvirket som postvalg. Spørsmål knyttet til nominasjonsprosedyre og valgbarhet drøftes. Det foreslås ikke endringer i antall valgkretser.

Forslagene ble sendt på høring til de berørte bispedømmene, med svarfrist 27. august. En sammenfatning av disse bispedømmerådernes synspunkter vil bli utarbeidet til Kirkerådets møte.

Samisk kirkeråd fant ikke å kunne gå inn for en slik ordning, siden de juridiske og praktiske implikasjoner ved opprettelse av et etnisk basert manntall ikke er tilstrekkelig avklart. For det første er det meget strenge regler for bruk av Sametingets valgmanntall til andre formål enn det det er opprettet for. For det andre må antakelig Den norske kirke søke om tillatelse fra Datatilsynet om opprettelse av etnisk baserte manntall. For det tredje ble det stilt spørsmål om man hadde gjennomtenkt at opprettelse av et samisk etnisk basert valgmanntall for Den norske kirke ville kunne skape uro lokalt/regionalt. Jf. Strategiplan for samisk kirkeliv kap. 5.17.

SKR fattet følgende vedtak (SKR 30/10):

1. Samisk kirkeråd er glad for at det er satt i gang en prosess med å styrke legitimiteten i det samisk-kirkelige demokratiet, og forutsetter at dette slutføres. Samisk kirkeråd mener imidlertid det fortsatt er flere spørsmål, knyttet til forslag fremmet i saksdokumentet, som ikke er tilstrekkelig avklart. Det gjelder bl.a. juridiske og praktiske implikasjoner ved opprettelse av et etnisk basert manntall. Rådet mener derfor det ikke er klokt å foreslå nye prøveordninger i kommende valgperiode.
2. Samisk kirkeråd ber om at dagens valgordning for Samisk kirkeråd videreføres også for valg av Samisk kirkeråd i 2012.
3. Samisk kirkeråd ber om at et samisk kirkemøte utredes. Et samisk kirkemøte gis en rolle i å velge / fremme kandidater på samiske representanter til Samisk kirkeråd, bispedømmeråd og Kirkemøte. Dette vil kunne sikre større samisk legitimitet hos de representanter som velges inn i de respektive råd.

På denne bakgrunn vedtok Kirkemøtet ingen vesentlige endringer i valgordningen. Noen mindre endringer ble foretatt. De gjeldende regler lyder:

§ 1. Valgråd

Valgrådene i de tre nordligste bispedømmene styrer valget av samiske representanter.

§ 2. Nominasjon og valg av representanter for samisk kirkeliv

§ 2-1 I de tre nordligste bispedømmene oppnevner bispedømmerådene en samisk representant til nominasjonskomiteen for valg av leke medlemmer, etter forslag fra Samisk kirkeråd.

§ 2-2 Bispedømmerådene i de tre nordligste bispedømmene skal i god tid, senest 1. januar 2011, sende en oppfordring til samtlige menighetsråd i de respektive samiske 10 språkområder om å fremme forslag på henholdsvis 3 nord-, lule- og sørsamiske representanter, hvorav 2 leke. Samisk kirkeråd fastsetter nærmere hvilke sokn som faller inn under de respektive samiske språkområder.

§ 2-3 Nominasjonskomiteen for leke bispedømmerådsmedlemmer i de tre nordligste bispedømmene, skal sette opp en alfabetisk liste på henholdsvis 5 nord-, lule- og sørsamiske representanter, hvorav minst 2 leke.

Begge kjønn skal være representert med ikke mindre enn 40 prosent. Nominasjonskomiteen skal dessuten ta med kandidater fra forskjellige distrikter og sørge for at listen inneholder kandidater som er under 30 år.

Bare personer som er valgbare, kan oppføres på kandidatlisten. De samiske kandidatene må stå i samemanntallet eller oppfylle kriteriene for å bli registrert, og være bosatt i det respektive samiske språkområdet.

Medlemmer av nominasjonskomiteen og elektorer kan settes opp på kandidatlisten.

§ 2-4 Nominasjonskomiteen i de tre nordligste bispedømmene sender kandidatliste med forslag til 5 samiske kandidater til valgrådet. En kandidat på listen for valg av representanter for samisk kirkeliv, kan ikke samtidig stå som kandidat på andre lister ved valg av bispedømmeråd og Kirkemøte.

Kandidatlisten for nordsamiske og lulesamiske representanter oversendes til de 10 elektorene for de respektive områdene som er oppnevnt av Samisk kirkeråd til å foreta valget av de nordsamiske og lulesamiske representantene. Nærmere regler for valg av de sørsamiske representantene fastsettes av Kirkerådet etter forslag fra Samisk kirkeråd.¹

§ 2-5 Valget på samiske representanter skjer som postvalg. Hver elektor skal avgi stemme på to kandidater på listen for eget språkområde.

§ 2-6 For øvrig anvendes reglene for valg av leke medlemmer (III) ved indirekte valgogang så langt de passer.

Mulige forbedringer av valgordningen på sikt

Forslaget om å få opprettet et eget samiskkirkelig manntall på grunnlag av samemanntallet synes ikke realistisk i forbindelse med valget i 2015, se ovenfor.

Det foreslås å utrede et annet alternativ, nemlig å legge valget/visse valgfunksjoner til et/en samiskkirkelig valgmøte/samling hvert 4. år med utsendinger fra samiske menigheter og menigheter med samiske medlemmer. Tanken om et slikt møte som kan samles hvert fjerde år, ble lansert i Strategiplan for samisk kirkeliv, (sak KM 8/11) og er behandlet av Samisk kirkeråd (sak SKR 30/10).

Det anbefales å igangsette et utredningsarbeid med en tidshorisont som gjør at spørsmålet kan være avklart i tide til forberedelsene av kirkevalgene i 2019. Sammensetningen av et slikt møte må utredes grundig. Møtets oppgaver og finansiering må også utredes. Et slikt møte bør opprettes av Kirkemøtet, og en kan da også vurdere om det er dette møtet som skal velge medlemmer til Samisk kirkeråd. Det må også vurderes om dette møtet skal velge både nord- og lulesamisk representant og ev. også sørsamisk representant til bispedømmerådet/ Kirkemøtet.

Det er viktig at en slik løsning forankres godt i de samiske miljøene, og får en profil og oppgaveportefølje som bidrar til å styrke samenes status som etnisk minoritet og urfolk i Norge og styrker det samiskkirkelige demokratiet.

¹ Valg og sammensetning av samisk menighetsråd ble fastsatt av Kultur- og kirke departementet 11. des. 2008 i Forskrift om ordning for samisk menighet i sørsamisk språkområde, § 7. Sørsamisk menighet ble etablert som en kategorialmenighet først som en prøveordning for perioden 2009-2012. Ordningen er senere blitt forlenget. Kirkerådet fastsatte 16. mars 2011 etter anbefaling fra Samisk kirkeråd, nærmere regler for valg av sørsamiske representanter (KR 40/11).

Valgregler 2015

På denne bakgrunn anbefales det at kirkevalget også i 2015 gjennomføres med bruk av elektorer, men at det foretas noen mindre justeringer.

Det foreslås at menighetsrådene i de respektive samiske språkområdene i tillegg til å foreslå kandidater til samiske representanter i de tre nordligste bispedømmerådene også fremmer forslag til elektorer og forslag til representanter til nominasjonskomiteen. Begrunnelsen for dette er ønsket om å gjøre elektorordningen mer demokratisk ved at menighetene får større innflytelse i nominasjonsprosessen. Menighetsrådene kan fremme forslag til flere elektorer, og Samisk kirkeråd burde da ha et tilstrekkelig antall forslag til å kunne oppnevne 10 elektorer med varamedlemmer.

Menighetsrådene bør dessuten fremme forslag til de tre nordligste bispedømmerådene til kandidater til Samisk kirkeråd, jf. statutter for Samisk kirkeråd § 5. Muligens er det praksis allerede i dag, men det fremmes ikke forslag om å regulere dette nå.

Også for elektorer bør Samisk kirkeråd oppnevne varamenn, slik at en er sikret at det blir 10 elektorer som velger representantene som blir medlemmer av bispedømmerådene i Nord- og Sør-Hålogaland.

Valgreglene er i dag slik at det kun vil være menighetsrådene i de tre forvaltningsområdene som er involvert i valget gjennom at de kan fremme forslag til kandidater. Andre menighetsråd hvor det er valgt inn samer, har hatt til dels liten innflytelse over valget.

Det er også usikkert om det er samtlige menighetsrådsmedlemmer som foreslår kandidater, eller om det kun er samer som kan fremme forslag og delta i valget blant de som er foreslått. Bestemmelsen synes å være praktisert slik at samtlige medlemmer stemmer på forslag til kandidater.

For å øke innflytelse fra samer utenfor forvaltningsområdet bør forholdene legges til rette for at samtlige menighetsråd i de to nordligste bispedømmene som har medlemmer registrert i Sametingets manntall også kan foreslå kandidater.

Forslag til endringer i § 2-1

I de tre nordligste bispedømmene oppnevner bispedømmerådene en samisk representant og vararepresentant til nominasjonskomiteen for valg av leke medlemmer, etter forslag fra Samisk kirkeråd. Samisk kirkeråd innhenter forslag til representanter til nominasjonskomiteen fra menighetsrådene innen forvaltningsområdet for samiske språk.

Samisk kirkeråd innhenter samtidig forslag til elektorer (valgmenn) for de respektive menighetsråd som skal foreta valget av de nordsamiske og lulesamiske representantene.

Økonomiske og administrative konsekvenser

De endringene som er foreslått kan ikke sies å ha økonomiske eller administrative konsekvenser ut over bruk av eksisterende ansattressurser i Kirkerådets sekretariat.